

**Gausialapiai lubinai –
gedulingosios biologinės
įvairovės laidotuvių žvakės**

Lubiniai Lietuvoje

Lietuvoje natūraliai paplitusių lubino (*Lupinus L.*) genties rūšių nėra. Visoje šalyje plačiai paplitęs svetimžemis ir invaziniu pripažintas gausialapis lubinas (*Lupinus polyphyllus Lindl.*), kuris į Invazinių rūšių Lietuvos Respublikos teritorijoje sąrašą įrašytas 2004 m. Gėlynuose, o kai kur ir gamtoje, paplito įvairių spalvų žiedais žydintys gausialapiai lubinai, priklausantys kelioms dešimtims veislių. Pašarui arba žaliosioms trąšoms Lietuvoje kartais sėjami dar kelių rūšių vienmečiai lubinai, kilę iš Viduržemio jūros regiono. Dažniausi iš jų yra siauralapis lubinas (*Lupinus angustifolius L.*), geltonasis lubinas (*Lupinus luteus L.*) ir baltažiedis lubinas (*Lupinus albus L.*). Laukuose sėjamus vienmečius lubinus atskirti nuo gausialapių lubinų nesunku pagal augimo pobūdį, lapų ir žiedyno sandarą.

Gausialapio lubino pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – daugiametis, kerus sudarantis augalas su storomis šaknimis

Aukštis – 0,6–1,1 m, kartais iki 1,5 m

Žiedai – mėlyni, melsvai ar rausvai violetiniai, dažniai kelių mėlynų ir violetinių atspalvių, rečiau balti. Veislinių augalų žiedai gali būti įvairių spalvų ir atspalvių, neretai kelių spalvų derinio

Lapai – sudėtiniai, plaštakiški; apatiniai sudaro skrotelę, ilgakočiai, sudėtiniai, sudaryti iš 10–25 lancetiškų, priglundusiais plaukeliais apaugusių lapelių

Siauralapio lubino pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – vienmetis augalas

Aukštis – 30–60 cm, kartais iki 100 cm

Žiedai – tamsiai mėlyni, kartais šviesiai mėlyni arba dvispalviai

Lapai – sudėtiniai, plaštakiški, sudaryti iš 5–9 linijškų lapelių

Geltonojo lubino pagrindiniai požymiai

Gyvenimo forma – vienmetis augalas

Aukštis – 30–60 cm, kartais iki 120 cm

Žiedai – šviesiai arba ryškiai geltoni

Lapai – sudėtiniai, plaštakiški, sudaryti iš 6–12 linijškai lancetiškų arba lancetiškų lapelių

Gausialapis lubinas

Gausialapiai lubinai savaime paplitę šiaurinėje Šiaurės Amerikos dalyje, šiaurinėse JAV valstijose ir pietinėse Kanados provincijų dalyse. Įvairiais tikslais buvo auginami daugelyje pasaulio regionų, sulaukėjo ir dabar paplitę beveik visoje Europoje, aptinkami kai kuriose Azijos šalyse, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, pietinėje Pietų Amerikos dalyje. Labiausiai jie paplitę ir invazyviausi Vidurio ir Rytų Europos šalyse.

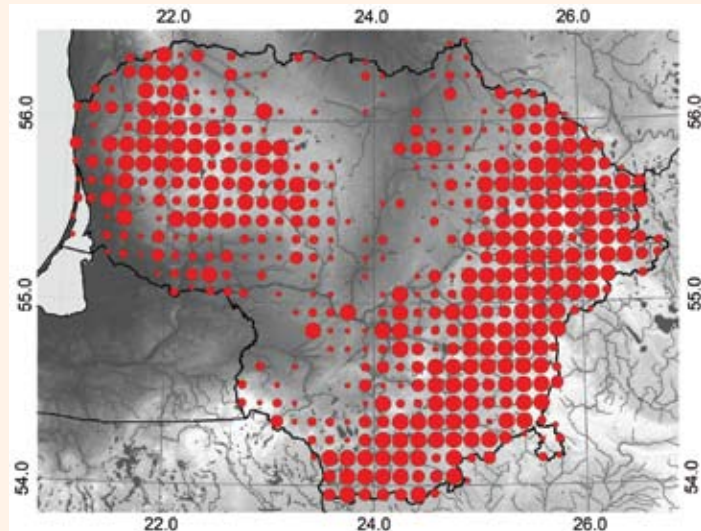
Lietuvoje gausialapiai lubinai iš pradžių buvo auginami gėlynuose. Pirmą kartą šalyje savaime gamtoje plintančių jų buvo aptikta 1931 m. Kauno apylinkėse. Vėliau jie buvo sėjami miškuose, pamiškėse ir smėlynuose, siekiant pagerinti dirvožemį, pagausinti laukinių gyvūnų pašarų bazę, erozijai stabdyti.

Auga sausose ir vidutinio drėgnumo, retai drėgnose pievose, taip pat dažnai aptinkami pamiškėse, pušynuose ir mišriuosiuose miškuose, ypač miškų pakelėse ir prie kvartalinių proskynų. Dažnai auga įvairiose antropogeninėse buveinėse, ypač gausūs apleistose pievose, pakelėse ir dykvietėse, kuriose neretai tampa vyraujančiais augalais.

Paplitimas

Gausialapiai lubinai paplitę visoje šalyje, bet netolygiai. Jie labai dažni ir labai gausūs pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyse, taip pat Žemaičių aukštumoje, o kitose dalyse retesni ir ne tokie gausūs.

Kova

Gausialapių lubinų plitimą stabdyti ir populiacijas kontroliuoti geriausia reguliariai pjaunant jų žiedynus ir visą antžeminę dalį, kad nesubrandintų sėklų ir nepasidaugintų. Šių augalų naikinimas gana sudėtingas ir gali trukti kelerius ar keliolika metų. Būtina įsidėmėti, kad, pradėjus naikinti gausialapius lubinus, naikinimo negalima nutraukti tol, kol neliks nė vieno augalo.

Mechaninės priemonės

Siekiant kontroliuoti populiacijas ir stabdyti plitimą, atskirus augalus arba jų plotus geriausia nupjauti bent du kartus per metus. Gausialapiai lubinai labai nusilpsta pievose, kuriose ganomi gyvuliai, todėl juos kontroliuoti galima derinant pjovimą ir ganiavą.

Dirvonuose ir pūdymuose gausialapius lubinus labai efektyviai galima sunaikinti agrotechninėmis priemonėmis: žemę suarti, gerai įdirbti ir joje auginti vienmečius kultūrinius augalus.

Natūraliose buveinėse geriausia naikinti mechaninėmis priemonėmis. Augalus reikia kasti, kol jie nepradėję žydėti arba žydėjimo pradžioje. Visas augalo dalis reikia sudžiovinti ir tik visiškai išdžiūvusius (įskaitant šaknis ir šakniastiebius) panaudoti kompostui.

Cheminės priemonės

Didelius ir tankius sąžalynus kultūrinėse pievose ir dykvietėse galima naikinti herbicidais. Jais apdoroti galima visą plotą arba selektyviai apipurkšti atskirus kerus. Pavienius likusius gyvus augalus vėliau galima iškasti.

Atsakomybė ir teisinis reguliavimas

Gausialapiai lubinai įrašyti į Invazinių rūšių Lietuvos Respublikos teritorijoje sąrašą. Šiuos augalus auginti, dauginti, prekiauti arba mainyti, taip pat sėti arba sodinti gamtoje draudžiama.

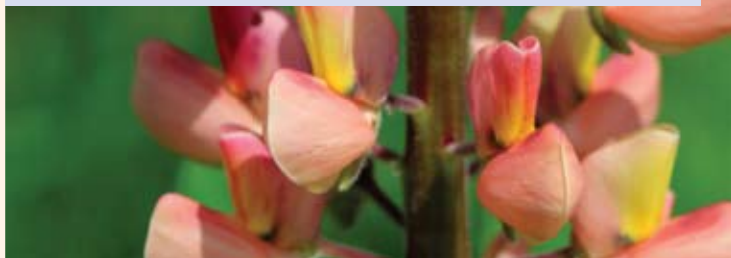
Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašas, kuriuo reguliuojamas invazinių rūšių naudojimas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“.

Invazinės rūšys naikinamos, vadovaujantis Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo ir kitų teisės aktų reikalavimais.

Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos atsakingas už invazinių rūšių naudojimo kontrolę šalies viduje. Sankcijos už invazinių rūšių neteisėtą naudojimą ir valdymo priemonių nevykdymą nustatytos Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 304² straipsnyje. Pastebėjus pažeidimą, reikia skambinti tel. 112 arba norint pasikonsultuoti darbo dienomis 9–16 val. tel. 8 700 02 022.

Žemių savininkai ir naudotojai kviečiami saugoti Lietuvos gamtos natūralumą

Šiems invaziniams augalams naikinti nuosavoje arba valdomoje žemėje jokių leidimų nereikia, tačiau būtina laikytis rekomendacijų!

Patarimai

- Neauginkite gausialapių lubinų, įskaitant įvairių spalvų žiedais žydinčias jų veisles, neduokite jų sėklų, daigų ar kerų kitiems.
- Jokiu būdu negalima jokių gausialapių lubinų dalių išmesti į gamtą.
- Nupjautas antžemines dalis, kol augalai nežydi arba vos pradėję žydėti, galima kompostuoti.
- Nupjautas peržydėjusių ir ankštis užmezgusių augalų dalis būtina išdžiovinti ir sudeginti.
- Iškastas požemines augalų dalis būtina išdžiovinti ir tik visiškai išdžiūvusias kompostuoti.
- Išnaikinę gausialapius lubinus, dar kelerius metus stebėkite visą plotą ir naikinkite iš šaknų ar sėklų išdygusius jaunos augalus, kad populiacija neatsikurtų.
- Jeigu gausialapius lubinus ketinate naikinti cheminėmis medžiagomis, pasitikslinkite, ar nėra ribojimų pasirinktoje teritorijoje jas naudoti (pavyzdžiui, prie vandens telkinių, saugomose teritorijose ir pan.).

Įsidėmėkite

Gausialapius lubinus ir jų gyvybingas dalis Lietuvoje pardavinėti ir platinti bet kokiais tikslais draudžiama

Pastebėję šį augalą gamtoje, įrašykite duomenis į *Biologinės įvairovės informacinę platformą:*

www.biip.lt

Teksto ir nuotraukų autorius – Zigmantas Gudžinskas

 Lietuvos
Respublikos
aplinkos
ministerija

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Parengta vykdant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 05.5.1-APVA-V-018-01-0012 pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonę „Biologinės įvairovės apsauga“

Išspausdinta ant visiškai perdirbto popieriaus